

УДК 327.5–048.93(15)

Сергій Ряполов

**НАРАТИВИ МІЖНАРОДНОЇ
КОНФЛІКТНОСТІ:
КЕЙС ГРЕЦЬКО-АЛБАНСЬКИХ
ВІДНОСИН**

Актуальність дослідження обумовлен тим, що відносини між Грецією та Албанією мають довгу історію, що характеризується як співпрацею, так і напруженістю. Після розпаду Османської імперії та створення національних держав на початку ХХ століття двосторонні відносини розвивалися на тлі територіальних суперечок і проблем з етнічними меншинами, які проживають за їхніми кордонами. Ключові проблеми, які визначали їхні стосунки протягом ХХ століття, включають проблеми Північного Епіру та Чаму. Після Балканських воєн і створення Албанії як держави виникла напруга, оскільки грекомовні православні християни на півночі Епіру підпорядковувалися албанцям, а албанськомовні мусульмани в Чамерії мали стати громадянами Греції. Під час Другої світової війни Італія напала на Грецію з території Албанії, що спричинило відсутність дипломатичних відносин до 1971 року; також під час Холодної війни Албанія та Греція знаходились у ворогуючих таборах, оскільки в Албанії існував комуністичний режим. У період після Холодної Війни Греція відігравала роль регіонального лідера заохочувала Балканські країни до євроінтеграції, а також до вступу у НАТО, але економічна криза (2008–2012) в Греції відвернула її увагу від балканських справ, звільнивши простір для інших регіональних гравців. Останні події, такі як арешт новообраного грецького мера Хімарі та тиск Греції на Албанію у контексті можливого гальмування

переговорів про вступ до ЄС, призвели до нового загострення у відносинах. Обидві країни мають різні уявлення та стереотипи одна про одну, що ускладнює дипломатичні зусилля. Підсумовуючи, грецько-албанські відносини є складним випадком, на який впливають історичні образи, націоналістичні настрої та сучасна геополітична динаміка. Важливим фактором є неврегульованість морського кордону та занепокоєння греків щодо проекту «Великої Албанії». Незважаючи на труднощі, обидві країни врегульовують розбіжності, щоб підтримувати співпрацю в рамках НАТО, одночасно вирішуючи застарілі проблеми.

Ключові слова: грецько-албанські відносини, Балкани, етнічний конфлікт, нарративний аналіз.

Постановка проблеми. Греція та Албанія мають довгу історію відносин, бід, надій, із моментами радості та труднощів [3]. Після розпаду Османської імперії та створення національних держав на початку ХХ століття (Албанія 1913 року, Греція 1830 року), обидві країни почали налагоджувати тісні двосторонні відносини. Однак, як і у випадку з іншими балканськими країнами, територіальні суперечки та проблеми з етнічними меншинами, що проживають на протилежному боці кордону, ускладнювали відносини між двома країнами.

Грецько-албанський кейс вирізняється тим, що відносини між двома країнами можуть описуватися як добрі, так і ворожі одночасно протягом їхньої сучасної історії. Основними питаннями, що визначали грецько-албанські відносини протягом ХХ століття, були проблеми Північного Епіру і Чамів. Чами розмовляють на своєму діалекті, близькому до албанської мови, тоді як культурно ця етнічна група більше пов'язує себе з грецькою культурою. І те, і інше дослідники розглядають як наслідки націоналістичних рухів, що піднялися на Балканах протягом попереднього періоду,

зокрема ХІХ століття, а також через крах османського панування. Отже, після Балканських війн (1912–1913 рр.) і заснування Албанської держави, тисячі грецькомовних православних, які жили в Північному Епірі, були змушені стати підданими албанського князя Віда, і особливо значна кількість албанськомовних мусульман, які проживали в Чамерії, повинні були стати громадянами Греції. У наступні роки Афіни та Тирана намагалися захистити це населення, часто використовуючи своїх співвітчизників як політичні інструменти [6].

Метою статті є розглянути питання Північного Епіру, що домінувало в грецькій політиці, головним чином, через те, що кілька жителів Північного Епіру мігрували до Греції після Другої світової війни та створили потужні політичні організації. Друга світова війна дуже позначилася на греко-албанських відносинах. Після нападу Італії на Грецію через територію Албанії, Греція оголосила Албанію ворожою державою – статус, який зберігається і сьогодні. Окрім того, драматичні події Другої світової війни посилили вже існуючі проблеми з меншинами. До того ж, поділ на Схід і Захід, спричинений Холодною війною, привів дві країни на протилежні фронти, що означало, що відносини між ними були практично заморожені до 1971 року, коли було встановлено дипломатичні відносини. Варто зазначити, що незважаючи на відсутність дипломатичних відносин у цей період, економічне співробітництво тривало, що вказує на тісні зв'язки між грецьким та албанським народами. Після закінчення Холодної війни Албанія знову опинилася під впливом Заходу. У цей період велика кількість албанців емігрувала до Греції, що з одного боку, сприяло встановленню інтенсивного спілкування між двома суспільствами та перериванню албанської ізоляції під час Холодної війни, але з іншого боку, викликало проблеми, пов'язані з

інтеграцією албанців у грецьке суспільство та їхнім економічним та соціальним становищем.

Албанія взяла участь у Салонікській програмі, як частина впливового механізму зовнішньої політики Греції в регіоні. У рамках цієї програми вона отримала 49890000 євро від Грецького плану для Економічної реконструкції Балкан [2]. Членство Албанії в НАТО було грою змін на Балканах і, окрім того, Грецію це приєднання спонукало до реалізації стратегії контролю, яка включала й прискорення європейської інтеграції. Залучення країн регіону до євроінтеграційних процесів є частиною Грецької збалансованої стратегії, яка дозволяє Греції мати інструмент внутрішнього тиску на країни з огляду на досягнення грецьких стратегічних цілей шляхом використання м'якої сили, а також європеїзації двосторонніх питань, що знижує вартість прямої взаємодії. Греція має переваги від членства в євроатлантичних структурах і це, здається, пропонує методи проведення балканської політики, але з євроінтеграційними намірами. Членство Албанії в НАТО для політиків в Афінах було важким ударом, але у тих умовах, що були каменем спотикання для КЮРМ (Колишньої Югославської Республіки Македонія), Греція не могла впоратися з тиском членів НАТО, щоб запобігти членству Албанії в альянсі, до того ж не маючи сильної мотивації [2].

Після вступу Албанії в НАТО в 2009 році та наступного економічного розвитку кризи, грецьке домінування в регіоні почало обмежуватися. Греція почала надавати пріоритет у своїй дипломатії пошуку рішень економічних і фінансових проблем. Греція завжди була ключовим гравцем у балканських інтеграційних процесах і завжди відігравала певну роль у долі регіону ЄС, але криза змусила Грецію залишити реалізацію своїх інтересів на Балканах,

створивши вакуум для інших регіональних та позарегіональних акторів. Наразі відсторонення передбачено рішенням Конституційного суду Албанії у 2010 році щодо Угоди про делімітацію Континентального шельфу, виняткової економічної зони та інших морських просторів між двома країнами, що зіграло свою роль у різкому занепаді двосторонніх відносин [7].

Ще одним ударом по албансько-грецьких відносинах став арешт Фреді Белері – новообраного мера Хімари, грека за походженням. Його заарештували за два дні до місцевих виборів у травні 2023 року за звинуваченням у спробі купити чотири голоси в обмін на готівку, але у своїй заключній заяві до суду Белері наполягав, що «висновки обвинувачення є брехнею та політичними». Він додав, що «всі звинувачення прокуратури були детально спростовані моїми адвокатами» [4]. Мери Костас Бакоянїс і Константінос Зервос взяли участь у консультаціях із офісом прем'єр-міністра Греції та МЗС Греції щодо демонстрації, організованої грецькою стороною на користь Фреді Белері в Хімарі 14 серпня. Бакоянїс підкреслив, що «демократію не можна ув'язнити» [5]. Маргарітіс Схінас, заступник Президента Європейської Комісії, який також брав участь у демонстрації через попередньо записане відеозвернення, заявив, що це питання не повинно перешкоджати європейським прагненням країни та албанського народу.

Жорстку позицію щодо цього питання продемонструвала також участь Афін. 8 листопада Європейська Комісія прийняла Пакет розширення на 2023 рік, у якому міститься оцінка прогресу Західних Балкан і вказівки щодо пріоритетів майбутніх реформ. Як уже згадувалося, у звіті для Албанії. Комісія зазначає, що хоча грецько-албанські відносини залишаються гарними, досудове ув'язнення обраного мера, етнічного грека, стало джерелом

двосторонньої напруженості та «викликає серйозне занепокоєння» [1].

Нещодавно Афіни посилили тиск на Тирану своїм рішенням не погоджувати спільний лист 27 країн-членів ЄС до Албанії про відкриття переговорів щодо першого пакету розділів про вступ. Греція на всіх можливих рівнях вимагала, щоб Белері було надано можливість привести до присяги як мера Хімарі. До того ж, Греція очевидно перегляне свою тверду позицію лише в тому випадку, якщо Тирана зробить кроки, що вказували б на те, що між ними є місце для дискусії. Що стосується нарративів, то дві нації продовжують мати певні негативні думки та стереотипи одна про одну, а також асоціювати одна одну з деякими негативними цінностями та атрибутами. Подібним чином знання, які кожна сторона має для іншої, часто є неточними. Ще більш проблематичною є ситуація на дипломатично-політичному рівні. Існує значний розрив, коли мова йде про суперечки та питання, що викликають занепокоєння обох сторін у тому сенсі, що обидві сторони дуже по-різному сприймають проблеми, які заважають двостороннім відносинам. Албанці та греки розходяться в тому, які питання вони вважають найважливішими проблемами у двосторонніх відносинах. Албанці зосереджуються на питанні розмежування морських зон між двома країнами та різних питаннях, пов'язаних із Чамами, тоді як для греків головною проблемою є албанський націоналізм. Обидві сторони також, здається, не погоджуються щодо характеру різних проблем і щодо того, хто в них винен. Характерним прикладом є питання грецької меншини в Албанії. Переважна більшість греків вважає, що права грецької меншини порушуються, тоді як албанці переважно вважають, що албанська держава добре ставиться до грецької меншини.

Таким чином, можна констатувати, що албансько-грецькі відносини є цікавим

кейсом для аналізу, тому що на стосунки двох країн членів НАТО впливає давня історія протиріч. Звинувачення у проявах націоналізму, Чамське питання, проблема Північного Епіру, ворожнеча у роки Другої Світової та Холодної війни – все це ускладнює відносини двох країн, що відображається у наративах. Утім, Греція та Албанія тримають протиріччя під контролем, не допускаючи ескалації та продовжуючи співробітництво у рамках НАТО.

Список літератури:

1. Albania 2023 Report. Brussels, 2023. 141 p. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_690%20Albania%20report.pdf. (дата звернення: 17.04.2024)
2. Dervishi G. Greek–Albanian Relations: Past, Present, and Future. 2019, May 1–31. URL: <https://doi.org/10.2478/mjss-2019-0038> (дата звернення: 17.04.2024)
3. Foreign Minister Kotzias' speech on "The importance of Greek–Albanian relations for the wider region and Europe. Tirana, 2016. URL: <https://www.mfa.gr/en/currentaffairs/top-story/foreign-minister-kotzias-speech-on-the-importance-of-greek-albanian-relations-for-the-wider-region-and-europe-tirana-june-2016.html>. (дата звернення: 17.04.2024)
4. Hoxhaj E. Albanian Court Hears False Document Was Used to Jail Beleri. Balkan Insight. 2024. January 26. URL: <https://balkaninsight.com/2024/01/26/albanian-court-hears-false-document-was-used-to-jail-beleri/> (дата звернення: 17.04.2024)
5. Papadopoulos P. Let him be sworn in, Greece tells Albania. Kathimerini. 2023. 20 August. URL: <https://www.ekathimerini.com/news/1218067/let-him-be-sworn-in-greece-tells-albania/> (дата звернення: 17.04.2024)
6. Peponas M. The Greco–Albanian Relations During the Period 1974–1996: From

Irredentism to Political Realism. HAPSc Policy Briefs Series. 2023. Vol. 4, Is. 1. P. 64–69.

URL:

<https://doi.org/10.12681/hapscpbs.35184>

(дата звернення: 17.04.2024)

7. Relations between Albania and Greece / I. Armakolas et al. 2021, March 1–2. URL: <https://www.eliamer.gr/wp-content/uploads/2021/06/Public-Opinion-Greece-and-Albania-Relation-ENG.pdf> (дата звернення: 17.04.2024)

Riapolov S. D. – Master's student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of Odesa I. I. Mechnikov National University (Ukraine)

NARRATIVES OF INTERNATIONAL CONFLICT: THE CASE OF GREEK-ALBANIAN RELATIONS

Relations between Greece and Albania have a long history of both cooperation and tension. After the collapse of the Ottoman Empire and the creation of nation-states at the beginning of the 20th century, bilateral relations developed against the background of territorial lands and the problem of ethnic minorities living outside their borders. Key issues that defined their relationship throughout the 20th century include the Northern Epirus and Why. After the Balkan wars and the creation of Albania as a state, tension arose, leaving the Greek-speaking Orthodox Christians in the north of Epirus subordinated to the Albanians, and the Albanian-speaking Muslims in Chameria became citizens of Greece. During the Second World War, Italy attacked Greece from the territory of Albania, which caused the existence of diplomatic relations until 1971, also during the Cold War, Albania and Greece were in opposing camps, then there was a communist regime in Albania. In the post-Cold War period, Greece changed its role as a regional leader, encouraging the Balkan countries to European integration, as well as

to join NATO, but the economic crisis (2008–2012) in Greece diverted its attention from Balkan affairs, freeing up space for other regional players. Recent events, such as the arrest of newly elected Greek mayor Himari and Greeks pressure on Albania in the context of a stalling of EU accession talks, have led to a new strain in relations. Both countries have Perceptions and stereotypes about each other, which complicates diplomatic efforts. In sum, Greek-Albanian relations are a complex case influenced by historical images, nationalistic, and contemporary geopolitical dynamics. An important factor is the unsettled maritime border and Greek concerns about the “Greater Albania” project. In the end, the two countries are settling their differences to maintain cooperation within NATO while addressing long-standing issues.

Key words: Greek-Albanian Relations, Balkans, Ethnic Conflict, Narrative Analysis.

Рекомендовано до друку – ст. викладачем кафедри суспільних комунікацій та регіональних студій Малахімі А. В.

Стаття надійшла в редакцію 19.05.2024 р.